

EL PARE LLUÍS FULLANA HOME D'ESTUDI

	<i>Pag.</i>
PRESENTACIO	9
1. ESTUDIS ECLESIASTICS	10
2. ESTUDIS DE LA LLENGUA VALENCIANA ...	11
3. TREBALLS REALISATS	16
4. LA SEUA PERSONALITAT	18
5. ALTURES CONSEGUIDES	20
6. L'HISTORIADOR	22
7. CORONA D'HONORS	23
ACABEM	24

PRESENTACIO

Un acte com este, pense que es bona ocasio per a que un francisca parle d'un atre francisca.

Naturalment que el francisca del qual vullc parlar es del Pare Lluís Fullana, i, entre els molts aspectes en que el podriem considerar, vullc presentar-vos-el com a *home d'estudi*; en la seua consagracio vocacional a l'investigacio i a l'estudi.

Per al qui no conega molt al Pare Fullana direm que va ser un flare francisca dels mes importants que ha tingut la Provincia Franciscana de Valencia, en la darrera centena d'anys.

Naixcut en Benimarfull (Alacant) u dels pobles de la Vall de Travadell en el Comtat de Cocentina. Per tant valencià de soca i rel.

El Pare Fullana ha segut u dels homens que mes han estudiat la Llengua Valenciana, en estima i profunditat. La prova està en la quantitat d'obres escrites en conreu de la Llengua Valenciana mateixa, i en el fet d'haver segut preferit per a ocupar el sitial de la Real Academia Espanyola en representacio de la Llengua Valenciana Autoc-tona. Es per això que volem presentar-lo com a *HOME D'ESTUDI*.

Direm algun tant dels seus estudis eclesiastics, i un atre dels seus estudis i treballs realisats sobre la Llengua Valenciana, lo que li donà una gran personalitat, conseguint altures, fins aquell temps, mai no conegudes. Presentarém tambe, de passada, la seua figura com a historiadore; i acabarém en un ramellet d'honors dels molts que mereixcudament es va guanyar.

1. ESTUDIS ECLESIASTICS

Els escomençà l'any 1888, en el seminari que l'Orde Franciscana tenia en Benissa (Alacant), als 17 anys d'edat, cursant, les ara i aci dites «Humanitats», tenint molts bons professors, i entre ells, al P. Joan Batiste Vañó, gran humaniste i especialisat llatiniste.

Cal advertir que abans d'ingressar en el seminari se-rafic de Benissa, ya va rebre lliçons de llatí del Senyor Rector del seu poble, en una gramatica que li facilitaren els flares del convent francisca de Cocentina.

Feu els estudis de Filosofia i Teologia en els Estudiantats d'Ontinyent, Cocentina i Beniganim, fins a 1896 en que fon ordenat sacerdot, als 25 anys d'edat.

Com una curiositat del seu temps d'estudiant, sabem per testimoni de qui el conegue personalment, que tenia una gran aficio a l'estudi dels idiomes moderns, particularment del frances. I que esta aficio era tan forta que els superiors aplegaren a prohibir-li estos estudis, per por a que li llevaren temps als estudis de la carrera sacerdotal. Pero Fr. Lluís no podia vencer la tentacio de la seua gran aficio i aplegava a la «picardia» d'amagar la gramatica francesa baix la marfeguetta del seu llit, evitant aixina el control dels superiors.

El resultat va ser que despres l'encontrem de professor de frances, en el Colege d'Ontinyent des de 1895 a 1906, en una llista llarga d'alumnes ben aprofitats.

En les Croniques dels primers anys del Colege dels Franciscans d'Ontinyent hi ha la següent nota: «Figura el P. Luís Fullana desde el principio del Colegio en el Claustro de Profesores con la asignatura de Francés. Es un caso especial de constancia y de vocación y de talento filológico. Así cultivó con afán las lenguas románicas y escribió interesantes temas filológicos que aplicó a la génesis y evolución de la lengua valenciana. Poseía el latín a perfección, francés, italiano, inglés y griego. De él decía, admirado el Coronel de Artillería que le dio clases de

inglés: 'No he visto constancia semejante, todos los días con sus ejercicios bien preparados, y más de doscientos nombres perfectamente aprendidos'.»

L'any 1914 forma part de la dita «Casa de la Reina», com a confessor de Na Maria Cristina, i se sap que era requisit que el confessor de la Reina parlara diversos idiomes. Tambe acompanyà al Princip de Saboya en un viage a Paris.

2. ESTUDIS DE LA LLENGUA VALENCIANA

S'ha pogut dir que el Pare Fullana era autodidacta; que no tenia estudis universitaris, ni tituls academics.

En lo que als estudis de la Llengua Valenciana fa al cas, no res mes cert. Ell va ser el primer professor de valencià en l'Universitat de Valencia i el primer Academic de la Llengua Valenciana en la Real Academia de la Llengua.

Verdaderament va ser autodidacta, i va anar a beure a la font on naix i creix la llengua: els escritors classics valencians i la parla del poble, en les diverses variants que presenta tota llengua. Ad este respecte escriu En Teodor Llorente: «El P. Fullana..., de intelligència desperta, de llavoriositat ferma, es donà a coneixer per la seua afició a les llengües dende els primers cursos de sa carrera. La seua afició al estudi de les llengües es convertí en lluidíssima competència, gracias, no sols al seu talent, sino també al esforç de sa voluntat... puix valencianiste entusiaste, aplicá despres sos valiosissims coneiximents a la nostra Llengua, cremant molts cresolets d'oli i perilles elèctriques, en la soletat de la seua celda, i fent excursions per els pobles de les tres provincies valencianes a fi de poder fonamentar sos treballs filològics del lexic valencià en les dos columnes de la fonètica i la etimologia, sobre els quals s'assenta tota llengua» (Prolec a la *Gramàtica elemental de la Llengua Valenciana* (1915) del P. Lluís Fullana).

Afortunadament es conserven 18 cartes del Pare Fullana a Mossen Alcover, des de 1902 fins a 1916, tesor quasi inedit, on nos fa vore el seu esforç d'investigació viva de La Llengua Valenciana. Per això crec interessant —particularment per a vosatres, estudiants de la Llengua Valenciana— pegar una ullada ad estes cartes, per a vore els primers passos donats a primeries d'este segle.

En la carta del 17 de desembre de 1902 escriu el Pare Fullana a Mossen Alcover: «L'envie 4.000 cèdules. Totes elles presses de l'*Espill del ben viure*. Cada cèdula va acompanyada de l'etimologia corresponent.» En moltes d'elles posa també l'equivalent en frances i italià. Diu que pensa estudiar la llengua baix lo triple aspecte *Etimologisch*, *Ortografich* i *Ortofonich*. També pensa estudiar l'*Ortologia* (o *Lexicografia*). «En prova d'assò —escriu—, vaig a fer, ara mateix, mols millars de cèdules del llenguatge vivent, perteneixents a la secció 105, o siga: *Filològica*, *Gramàtica*, *Lèxica*, i del llenguatge escrit: *Refrans i adages valencians*, per Carles Ros i demés *documents* del sigle 15 i 16 perteneixents a *Reals Ordens*, els quals sé qu'estan plens de pols y taranyines en lo Arxiu municipal d'Ontinyent.»

En la mateixa carta li diu: «La foguereta qu'en lo estiu passat varem encendre en esta regió, ya gomita molt grans flames, y, a manera d'un poderos incendi, va cundint prodigiosament en tot lo contorn. Sis son els nous col·laboradors que li presente per ara. Tots desijen treballar, segons llurs forces. Mes a mi'm passa una cosa molt rara. Es tan gran l'afà que tinch per la propagació de l'òbra del *Diccionari*, qu'esta regió d'Ontinyent me sembla xicoteta, y com capitá afanyós de conquistar noves tèrres vullc fer algunes expedicions per la província d'Alacant, qu'es ahon millor es conserva nòstra llengua matèrna.»

En la carta del 24 de febrer de 1903 li parla d'atres excursions i li diu que: «Recurrent arxius y llibreries velles, embrutantme l'habit de pols y telaranyes, anant per dalt de les cambres, m'he encontrat els dos llibres que

desijava moltissim trobar.» Dits llibres son: «*Ynstitucions dels furs y privilegis del Regne de Valencia*», o siga: *Sumariae repertori d'aquells*, per Pere Geroni Taraçona, editat en l'any 1530; L'atre son les *Trobes de Mossen Jaume Febrer...*» Li diu també, que si no han aparegut en el Bolletí s'encarregarà de buscar totes les paraules llemosines que tenen, « si ya están presos em contentaré en saborejarlos un moment cada dia».

En la carta del 28 de juny de 1903 escriu que no ha rebut cap notícia «sobre nostra obra del *Diccionari*». S'interessa per un articul de Pompeu Fabra («eixe senyor», li diu) «sobre la manera de representar gráficamente lo sò *linguo-palatal*, ó sia la *'ll' llemosina o catalana*. Tinc escrit sobre eixe particular y vullguera, ans d'enviar a Vosté les *Observacions sobre l'análisis grafich*, enterarme de lo que diu eixe senyor. Li envie les *Observacions sobre l'análisis etimologisch y fònich de la nostra llengua...* Dins de 15 dies li enviaré l'altre quadern ó siga: *Observacions sobre l'análisis grafich...*». Li pregunta si han rebut «les 15 mil cèdules qu'enviarem...».

El 17 de novembre del mateix any 1903 escriu a Mossen Alcover dient-li que ha rebut el Bolletí que du l'articul de Pompeu Fabra «sobre la presentació gràfica de la *'l'* palatal en català» —i afig— «molta llum fa sobre eixa qüestió tant debatuda; pero crech qu'encara s'en pòt fer més; em sembla qu'es poden donar altres solucions, además de les indicades per En Cases y Pompeu Fabra, y tal vòlta més acceptables. Ya li enviaré un treball sobre eixa qüestió.»

Carta del 24 de febrer de 1904. «Vullc estudiar les qüestions ortogràfiques ab algun deteniment, y després liu enviaré tot, per si á cas pot aprofitarsen Vosté per la *Gramàtica* y la redacció del *Diccionari*.» Li parla de la representació gràfica del so palatal de la *'l'*, i li diu que ha arplegat casi totes les paraules que actualment s'escriuen en *'ll'* «y en he pogut reunir fins *cuatre mil huit centes setanta set*. Feta l'arplegada, *he buscat l'orige*

etilogich de cada una d'elles; y d'esta manera he fet y estich completant este estudi». Tambe li diu que es u dels treballs en que mes ha fruit.

En la carta del 18 de desembre de 1904, entre unes atres coses, li torna a parlar dels seus estudis sobre l'obra «Les institucions dels furs y privilegis del Regne de Valencia»; i li diu que li han aprofitat molt per als seus estudis particulars d'ortografia. Tambe li parla de conversacions mantingudes en Denia i Ontinyent en el Dr. Roch Chavás. S'encarega de traure les paraules valencianes que hi ha dins dels documents dels segles XIV i XVI que van dins del llibre «Génesis del Derecho Foral de Valencia» pel Dr. Roque Chavás.

En la carta del 15 de març de 1905 li manifesta que al seu temps va rebre la *Circular* i els *Temes* per al *Congres de la Llengua Catalana*. I li expressa la seua satisfaccio per haver-lo inclos immereixcudament entre els amics de la Renaixença. Com li demana el seu pareixer sobre els temes del Congres, li diu que «Encara qu'este (el seu treball) será el mes pobret qu'el de tots els demés amichs, gustosament lil vullc donar.» «Em pareix molt bé se li done a la sintaxis l'importancia que anuncien els temes proposats; mes jo crech que, tant en Morfologia com en Ortografia, devien tocarse certs punts més en particular. Si no li pareguera desbaratat, jo proposaria l'afegitall següent: »; i afig una relacio de temes sobre les etimologies, sobre les flexions nominal i verbal en relacio en les llatines, sobre l'accent tonic, sobre la palatalisacio, sobre l'us correcte de les consonants dobles, etc., etc., oferint-se per a tractar qualsevol d'estos temes.

En carta del 28 de juliol de 1905, li comunica que està de vacances en Benissa «perque es la regió hont millor es conserva la parla hermosa dels nostres avis, y punt, per lo mateix, el més á proposit per dedicarse á son estudi... Hi ha un racó, sobre tot enclavat entre montanyes qu'als vehins son nomenats *mallorquins*, ahont es conserva sense dubte la mateixa parla dels sigles XIV y XV. Yo

seguixch —escriu— treballant afanyós com sempre... Y vorem si feim una mica de foch perque vaja desapareixquent la fredor glacial que hi ha en tot el regne valenti».

En carta del 22 d'agost de 1906 escriu el Pare Fullana a Mossen Alcover que el President de Lo Rat Penat li ha comunicat que se li ha otorgat l'Accessit al premi de l'ajuntament de Valencia, al seu treball *GEOGRAFIA HISTORICA DEL REYNE DE VALENCIA*, del que no se creu mereixedor, afig.

En 31 d'octubre del mateix any, li manifesta les seues gratissimes impressions del Congres de Barcelona, i entre unes atres coses li diu: «Ya sab Vosté lo poquet que puch fer en favor de nòstra llengua; pero m'oferixch de nou á treballar, encara que no siga mes que portar un granet d'arena pera eixe edifici grandió, colossal, del restabliment de la nostra rica y fermosa llengua.»

Carta del 29 de giner de 1907. Li parla de 1.500 paraules que te arreplegades de la Regio de la Marina. «Ab estes y les que ja ne van publicades en van unes *dotce mil*. Yo pense fer estudis especials y particulars de nostra bevullguda llengua. Per conseguir assò, vullch recorrer los llòchs mes ocults y amagats de lo nostre Regne de Valencia. No cap dubte que en la Provincia d'Alacant, romanen encara racons ahon no ha pogut penetrar el centralisme, en los quals es conserva pura y molt neta la nostra llengua, tal com es parlava en lo sigle XVI y encara mes arrere. Vullch puix estudiar lo llenguage d'eixos racons de ma patria y fer estudis comparatius ab la parla de Catalunya y, sobre tot, de Mallorca, ab lo que vorem molts punts de contacte.»

«També estich treballant —continua en la mateixa carta— perque en Valencia es publique un diari en *valenciá*, á vore si d'esta manera obtenim alzar l'esperit regional en aquest Regne de Valencia.»

En carta del 6 de novembre de 1908 escriu que els Jocs Florals de Valencia, d'aquell any, li adjudicaren el *premi extraordinari* al seu treball *Caracteristiques catalanes en*

lo Regne de Valencia. I expressa els seus criteris d'aquell temps.

El 20 de desembre de 1909 li diu que els Jocs Florals de Valencia li han tornat a premiar ara el seu treball titulat: *Treball sobre Filologia Valenciana*. Accepta la crítica que se li ha fet sobre el seu treball '*Ullada general a la morfologia catalana*' presentat en el Congrés de Barcelona, de fa any i mig, però escriu: «No obstant això, seguiré treballant, encara que sense cavar molt fondo, perquè lo meu camp té poca saó; però en lo qu'els meus coneiximents alcancen, en avant vaig sense aturarme gens, i li assegure que treballaré, perquè treballo per afició i per amor patri, encara que res obtinga.»

El 20 de desembre de 1910 comunica el Pare Fullana a Mossen Alcover que ha deixat de ser Provincial i li diu: «Disponc, gracies a Deu, de prou temps lliure i l'emplee escrivint i estudiant la nostra rica i fermosa parla. He recollit prop de mil *accepcions* del verb *fer*, arreglant-les d'ací i d'allà en lo llenguatge vivent d'este regne. Y despres que diguen si es o no rica la nostra llengua. Acás en hi ha atra en lo mon, mes abundant en mijos d'expressió?»

L'ultima carta es del 5 d'abril de 1916, en la que li comunica que li envia la seua *Gramática elemental* (o lo quesiga), diu, manifestant-li el seu criteri, sobre tot en lo referent a les normes ortografiques.

3. TREBALLS REALISATS

Fins aci hem espigolat un poc, en les cartes del Pare Fullana, el seu esforç per «llaurar de primera rella» —com dira ell— el camp de la seua Llengua Valenciana. Uns altres aspectes de sa correspondencia en Mossen Alcover no son del cas.

Esta dedicacio havia de donar uns resultats, el seu fruit. I el fruit son els 25 tituls d'obres i treballs que coneixem del Pare Fullana, escrits en valencià. Mes de

32 tituls de treballs sobre Historia, i 12 tituls sobre uns altres temes. La relacio completa es pot vore en el nostre treball: *VIDA Y OBRA DEL ESCRITOR LUIS FULLANA MIRA*.

Els seus treballs estan basats, com hem vist, en l'estudi sere, prolongat i fondo de l'orige i evolucion de les llengües romaniques; en l'etimologia de la llengua; en els principis i lleis de la seua evolucion; en l'autoritat dels classicos valencians; aixi com en l'estudi comparatiu de la Llengua Valenciana en els altres idiomes germans, d'indol romanica. Toca el seu treball l'anàlisi *etimologic, fonic, grafic, ortografic, fonografic, morfologic, lexic i sintactic de l'idioma*, aplegant inclus a les diferencies dialectals en la Llengua Valenciana, i a les caracteristiques catalanes usades en el Regne de Valencia, entre uns altres aspectes, com es pot constatar en les seues obres publicades. Entre els seus treballs preferits caldria senyalar l'estudi de la '*ll' palatal*' i la *morfologia del verb*.

Publica, entre unes altres coses, sobre *Morfologia valenciana* (1908), *Filologia valenciana* (1912), *Normes ortografiques* (1914), *Gramatica Elemental de la Llengua Valenciana* (1915, 2.ª edicio 1918), *Diferencies dialectals en la Llengua Valenciana* (1916), *La cooficialitat de la llengua valenciana* (1918), *Vocabulari ortografic valencià-castellà* (1921), *Compendi de la Gramática Valenciana* (1925), *Evolucio fonografica de la llengua valenciana* (1925), *Temes practics per a l'ensenyança de la llengua valenciana...* (1926), *Prolec i correccio al refraner d'Alberola* (1928), *Evolucio del verb en la llengua valenciana* (1928), *Ortografia valenciana* (1932, 2.ª ed. 1933).

Colaborà en el Diccionari Català-Valencià-Balear, iniciat per Mossen Alcover, enviant-li millers de cedules, com hem vist anteriorment.

Es tambe col·laborador corresponsal permanent de moltes revistes. Entre tantes: *Archivo Ibero-Americano*, de Madrid; *Verdad i Vida*, de Madrid; *La Acción Antoniana*,

de Valencia; *Oro de Ley*, de Valencia; *Germania*, de Valencia; *Marina*, etc.

Congressiste requerit i valorat en quasi tots els congressos del seu temps, sobre la llengua i també sobre història, com després direm alguna cosa.

Seria una vana il·lusió l'intentar presentar ni tan sols un ramell de les innumerables conferències donades pel Pare Fullana, sobre tot en aquells temps en que es tenia fama de dependre i no eren massa abundants els mestres.

4. LA SEUA PERSONALITAT

La categoria, rellevància i personalitat del Pare Fullana, en els ambients culturals del seu temps —i també de la nostra actualitat— es una conseqüència dels estudis fets i dels seus treballs realitzats. Es la collita d'una bona sembra, seguint les seues comparances campesines.

No acabe d'entendre lo que es voldrà dir en al·lo de «autodidacta». Perque es diu en menyspreu, ¡clar! de la seua personalitat.

Pero lo cert es que es relaciona i treballa juntament en les primeres figures i autoritats de la seua època, persones i entitats, tant de Valencia com de Catalunya, Mallorca i Madrid: En Teodor Llorente, Pompeu Fabra, Mossèn Alcover, Llorenç Riber, Guillem Renart, Ramón Menéndez Pidal, José M.ª Pemán, Federico García Sanchis, Emilio Cotarelo, Eduardo Aunós, José Alemany, Gregorio Marañón, Marqués de Lozoya, per nomenar-ne no més que uns quants. Lo Rat Penat, Centre o Acadèmia de Cultura Valenciana, Universitat de Valencia, Institut d'Estudi Valencianista del Centre Escolar i Mercantil, Acadèmia de la Llengua Catalana, Acadèmia de la Llengua Castellana, etc., entre els centres culturals i d'estudis.

Seria un treball de no acabar mai el voler reunir els elogis que de la personalitat del Pare Fullana han fet les més prestigioses firmes d'Espanya. Donare només algunes mostres.

Lorenzo Riber, en el Bolletí de la Real Academia Española, de setembre-desembre de 1948 escriu: «... vida votada a la oscuridad claustral y a los estudios criados a la sombra, los más recatados, los menos sonoros, dedicados a la que quizá sea la menos vocinglera de las Siete Artes Liberales, los de la Gramática; y ésta de una lengua peninsular de noble abolengo, pero venida a menos, despeñada de su antigua empinación y gloriosa cumbre... Tras una dejación de varias centurias de despego e incultura, en las pastorales orillas del Turia, resonó la nostálgica llamada de Lo Gaiter del Llobregat. Valencia se sumó a la tarea de recuperación del idioma vilipendiado. Era mucho el moho que el olvido había puesto en las cenicientas regionales. En el tenaz empeño de restituirle si no su juventud al menos su pureza y su brillo, el Real decreto del 26 de noviembre de 1926 halló al P. Luís Fullana obrero de esta reconstrucción en el Reino de Valencia.»

«Sentint la necessitat social d'una autoritat gramatical en Valencia, puix que la tentativa de Nebot, en 1910, havia fracassat, el Centre de Cultura Valenciana encarregà al Rvnt. P. Lluís Fullana la confecció d'una Gramàtica Valenciana. L'elecció era bona, puix el P. Fullana era indiscutiblement el millor gramàtic local.» «Era tan gran el prestigi oficial de Fullana, que l'any 1928 fou designat acadèmic numerari de la Real Academia Española en representació de la Llengua dels valencians» (Sanchis Guarner, *La llengua dels valencians*, L'estel, 1972, pàgs. 55 i 188).

«...injustamente se ha echado sobre su recuerdo una cortina de humo por representar él la auténtica gramática valenciana popular; porque el P. Fullana era un gramático docente. Yo asistía a sus clases en la Universidad, y no era un filólogo con ambiciones y ni ensobrecidas posiciones doctrinales, sino el hombre salido del campo, que hablaba un valenciano correctísimo, con la fonética de su comarca, viva, y que trató de enseñar la gramática

a base de la propia lengua y cuanto más del latín, para entendidos en ésta» (Felipe Mateu y Llopis).

«L'obra gramatical del Pare Fullana es fonamentalment una obra constructiva, de continua perfeccio i millorament. Es fer-li un greu de jujar-lo per les seues primeres obres, obligades per l'ambient» (Guillem Renart).

5. ALTURES CONSEGUIDES

A mes dels premsi otorgats als seus treballs sobre lliteratura valenciana i els carrecs de govern que va ostentar, en la seua condicio de religios (els va tindre ben dit que tots en la seua Provincia Franciscana de Valencia, havent segut el qui mes anys ha ostentat el carrec de Provincial, en els ultims cent anys) volem referir-nos aci, tan sols, ad aquells llocs representatius de la ciencia i cultura, especialment valenciana, que va conseguir el Pare Fullana, gracies als seus estudis i valua personal.

Segons les noticies que yo tinc, fon precisament *Lo Rat Penat* la primera entitat en reconeixer i premiar els merits del Pare Fullana. Arreplegue la noticia de la revista *Archivo Ibero-Americano* (t. II, 1914): «Reunida la Junta General de 'Lo Rat Penat' el 12 de Junio próximo pasado acordó, por unanimidad, conceder el título de Socio de Mérito al P. Fullana en atención a sus obras literarias...». I en nota al peu de pagina explica la referida revista a qui es donava el titul de *Socio de Mérito*: «... el título de *socio de Mérito* se da únicamente a los que se han distinguido por sus producciones literarias sobre temas regionales; o bien por algún escrito o trabajo de grande trascendencia, a juicio de los miembros de la Junta de dicha Sociedad».

En 1915 va ser elegit *Academic de numero de la Academia de la Lengua Catalana*. Tambe, en 1915 va ser nomenat *Director honorari, 'honoris causa'*, del Centre de Cultura Valenciana.

Per una iniciativa del Centre de Cultura Valenciana,

l'any 1918 es fundà en l'Universitat de Valencia una *catedra de Lengua Valenciana* que regentà el Pare Fullana i de la que s'aprofitaren ilustres personalitats de despres, com el Catedratic de Paleografia i Numismatica de l'Universitat de Barcelona, En Felip Mateu i Llopis, com havem escoltat del seu propi testimoni.

La cupula de les altures conseguides pels merits científics del Pare Fullana va ser l'eleccio d'*ACADEMIC DE LA REAL ACADEMIA ESPANYOLA DE LA LENGUA*. En el nostre estudi de la *VIDA I OBRA DEL PARE FULLANA*, arrepleguem del «*Boletín de la Real Academia Española*», febrer i abril de 1927, les següents noticies: «Es ahora en 26 de Noviembre de 1926, cuando por Real Decreto se manda la ampliación del número de los *Académicos de la Lengua*, hasta 42, con el fin de dar cabida en la *Real Academia de la Lengua*, al estudio de los idiomas españoles no castellanos. Un nuevo académico debía ocupar el sillón representativo de la lengua valenciana. En la Junta ordinaria celebrada por la Academia Española el día 10 de marzo de 1927 fueron elegidos los nuevos Académicos, en conformidad del citado Decreto del 26 de noviembre de 1926, quedando elegido como *representante de la lengua valenciana* el R. P. *Luis Fullana*. El acto de toma de posesión oficial tuvo lugar el día 11 de noviembre de 1928, según la siguiente nota del *Boletín de la Real Academia Española*, diciembre de 1928, página 689, en *Acuerdos y noticias: Recepción del padre fray Luis Fullana, académico electo de la Sección Valenciana*. Se verificó con toda solemnidad el 11 de noviembre, presidiendo la Junta el excelentísimo señor Ministro de Instrucción pública, acompañado del Director de la Academia, del Secretario y del Censor de la misma...»

En un atre acte com este, en este mateix esplendit salo, fa uns anys, vaig donar rao d'est acte de presa de possessio i del discurs pronunciat pel Pare Fullana, contestat per En Josep Alemany. El discurs i la contes-

tacio han segut reeditats, no fa molts anys, per una entitat valenciana.

Este lloc en la Real Academia Espanyola va estar ocupat pel Pare Fullana fins a la seua mort, en 1948. I ningú més l'ha ocupat. Recentment s'ha parlat del restabliment d'este lloc, dient-se coses estranyes, que crec millor no nomenar.

Tambe en unes altres entitats foren reconeguts i estimats els merits del Pare Fullana. Em 1928, fou u dels primers membres de la *Asociación Amigos de Luis Vives* creada en Valencia i al patrocini de l'Universitat. Tambe va ser President de la *Asociación Cardenal Benlloch* i de la *Agrupación Mariano Fortuny*.

Tancaré aci la relacio de distincions als merits del Pare Fullana, que es prou mes llarga, per no cansar-vos mes.

6. L'HISTORIADOR

No quedaria completa la figura del Pare Fullana, com a *home d'estudi* si no ferem referencia a una part important de la seua personalitat científica i cultural: *L'historiador*.

Hem pogut vore, en estes notes que acabem d'expondre, algun tant del seu esforç per l'estudi i conreu de la Llengua Valenciana. S'ha dit —i es veritat— que la figura del Pare Fullana es tant o mes important en el camp de l'investigacio historica, particularment del Regne de Valencia. Coneix be l'Archui de la Corona d'Arago, l'Archiu Historic Nacional, l'Archiu del Regne de Valencia, i els Archius Municipals, de la Catedral i del Patriarca de Valencia, a mes d'uns altres Archius no tan renomnats.

Trentados tituls de treballs historics, publicats o ineditos, hem pogut recollir entre les obres del Pare Fullana. Com no es el nostre proposit entrar en esta matèria, destacare nomes, el primer treball que li varen

premiar en els Jocs Florals de Valencia, l'any 1906, *Geografía Històrica del Reyne de València*, ya nomenat; *Catálogo de los virreyes del reino de Valencia*, premiat tambe en els Jocs Florals de 1916, com a premi extraordinari de la Diputacio Provincial de Valencia, del que fa interessants elogis Josefina Mateu Ibars en el seu llibre *Los Virreyes de Valencia* (Valencia, 1963); i la *Historia de la Villa y Condado de Cocentaina*, per ser l'istoria del meu poble, publicada en 1920, i reeditada en 1975, i per ser l'obra fonamental, encara no superada, de la qual nos aprofitem quants volem saber un qué de Cocentaina, del seu condat i dels seus contes.

Tambe va realisar uns altres valuosos treballs sobre la llengua llatina i la llengua castellana i inclus va tindre els seus intents de poeta.

7. CORONA D'HONORS

El prestigi, el nom, el be que ha fet el bondados i sabut Pare Fullana, es coronat en el reconeiximent dels científics, de les Autoritats i del poble pla, en vida i despres de mort, encara que algu vullga dir lo contrari.

El capdavanter fon el meu poble, Cocentaina, declarant-lo «*Fill adoptiu*» (1920), i dedicant-li despres un carrer (1927). Li seguirà el seu poble natal, Benimarfull, dedicant-li tambe un carrer en 1922, i una *lapida commemorativa* en el Grup Escolar (1927), i declarant-lo «*Fill predilecte*» (1927) igualment, i colocalant una *lapida commemorativa* en la seua casa natalicia. Despres seran Valencia, Rocafort i Ontinyent que rotularan tambe uns altres carrers en el seu nom. L'Institut d'Estudis Alacantins, en 1973, convocà un Concurs en el titol «*Vida y Obra del Escritor Luis Fullana Mira*», i premià un treball nostre que publicà en 1975. L'Ajuntament de Valencia i el Grup d'Accio Valencianista li erigiren un monument, l'any 1978, en els Vivers de Valencia.

Entre uns altres homenages lliteraris i artísticos, han

perpetuat la memoria del Pare Fullana un *Bust d'Ignacio Pinazo* en Reus, un *Baixrelleu de Marià Benlliure*, i un *Retrat a l'oli*, que presidix una de les sales de l'Ajuntament de València.

ACABEM

S'ha escrit que el temps del Pare Fullana era temps de desgavell i menyspreu del valencià. Hui crec que podem dir que no es fa menyspreu del valencià, gracies a algunes entitats valencianes com esta centenaria *Societat de Lo Rat Penat*, pero sí que s'escriuen i diuen molts desgavells. Aixina i tot, entre tants *disbarats*, s'ha despertat la consciencia i el desig de conèixer i dependre de la nostra Llengua Valenciana, desempolsant-se la memoria del gran mestre, Pare Lluís Fullana.

Acabem, puix, dient que el Pare Fullana es una de les figures jégants de la nostra terra valenciana. Que seguint l'eixemple de la seua valenciana, del seu esperit de treball i d'estudi, del seu amor a la Llengua Valenciana, durem amunt la nostra Patria Valenciana, i conseguirem que la Llengua Valenciana siga eixa rica, dolça, suau, viva, graciosa i energica llengua per la qual tant va treballar el Pare Lluís Fullana i Mira, *L'HOMÉ D'ESTUDI*.

HE DIT.

Fra. J. Benjami Agulló Pascual, O.F.M.

València, 25 de juny de 1989.

